

Ігор БРИНДАК

Кожен, хто читав катехизм, навіть дитячий, знає, що у ньому є виписані так звані гріхи проти Святого Духа. А якщо відкриємо Євангеліє, то побачимо, що такі гріхи не простяться. Тому не дивно, що у багатьох людей виникає ряд запитань з цієї проблематики: у чому ж полягають гріхи проти святого Духа? Як розуміти, що вони не простяться? Про це і піде мова в публікації.

Іноді, читаючи Святе Писання, можемо натрапити на слова, які здатні у нас викликати справжній шок. До них, зокрема, належить попередження Ісуса Христа: «Тому кажу вам: усякий гріх, усяка хула проститься людям, але хула на Духа не проститься. І коли хтось скаже слово проти Сина Чоловічого, йому проститься. Коли ж хтось скаже проти Святого Духа, йому не проститься ні в цьому світі, ні на тому» (Мт. 12:31-32). Паралельно подібні слова є в Мр. 3:28-29 і в Лк. 12:10. Цілком закономірно, що у багатьох людей це попередження викликає велике занепокоєння, адже не один із нас, мабуть, ставив собі запитання: а чи я часом колись щось таке не сказав чи не зробив, що було б гріхом проти Святого Духа і що вже мені не проститься? Іноді це євангельське місце дехто навіть використовує для своєрідного духовного шантажу. Так автор цих рядків був свідком, як у 2000-му році у захристію Катедрального храму Пресвятої Трійці міста Дрогобича приходили люди і роздавали брошурки з начебто Божими попередженнями і стверджували, що хто не вірить в написане у них, то цей хулить Святого Духа. Отож, як бачимо, є ряд причин, які змушують нас серйозно розібратися, у чому ж таки насправді полягають гріхи проти Святого Духа.

Більшість людей є впевнені, що у Святому Писанні про гріх проти Святого Духа згадується лише у наведених вище місцях. Але якщо будемо читати Вічну Книгу

уважніше, то побачимо, що не тільки в них. Так святий первомученик архідиякон Стефан перед стратою сказав своїм суддям: «Ви твердошиї та необрізані серцем і вухом. Ви завжди противитеся Святому Духові. Як батьки ваші, так і ви. Кого з пророків не гонили батьки ваші? Вони вбили тих, що наперед звіщали прихід Праведного, якого ви тепер стали зрадниками й убивцями» (Ді. 7:51-52). Святий апостол Петро, коли промовляв до Ананії, то сказав: «Ананіє, чому то сатана наповнив твоє серце, щоб обманути Святого Духа і ховати частину ціни поля?.. Почувши ці слова, Ананія впав та й умер» (Ді. 5:3-5). Також у Старому Заповіті, коли говориться про знищення Єрусалиму халдеями у 587-му році до Христа, то причину руїни пояснюється таким чином: «Господь Бог батьків їхніх перестерігав їх наполегливо через своїх посланців, бо жалував свій народ і житло своє, але вони знущалися з посланців Бога, нехтували його словами й глузували з його пророків, доки не зійшов гнів Господа на його народ, так що не було вже більше рятунку» (II Хр. 36:15-16). Хтось зауважить, що в останньому тексті Святий Дух не згадується. Це правда, але говориться, що гріхи народу дійшли до такого ступеня, що не було вже більше рятунку. Тобто те саме, що у Новому Завіті вже, власне, називається гріхом проти Святого Духа. Варто зауважити ще одне: у вищезгаданих випадках усі, хто звинувачувався в цьому гріху, не згадував Святого Духа безпосередньо, тобто гріх полягав у дечому іншому.

А тепер, щоб зрозуміти, у чому ж цей гріх полягає, пригадаймо, що говорить Євангеліє про Святого Духа: «Тож коли зійде той Дух істини, він і наведе вас на всю правду» (Йо. 16:13). Отож, Святий Дух є той, хто приводить людей до пізнання істини. Що ж тоді є гріхом проти нього? Грішним є противитися пізнанню істини. У всіх випадках, які згадувалися вище, люди мали явні докази правди, але вперто їх не приймали, шукали різних засобів, щоб ці факти перетлумачити по-своєму. Тепер пригадаймо, у якому контексті Спаситель говорив, що хула на Святого Духа не проститься. Перед тим Ісус виганяв демонів з одержимих, а книжники і фарисеї твердили, що він це робить при допомозі Вельзевула, князя бісівського (Мк. 3:22). Тобто бачили реальні Божі діла, але вперто не приймали їх.

Чи це означає, що слід вірити у будь-які речі, які подаються як чудесні або надприродні? Дехто думає саме так. І, як уже вище згадувалось, намагається звинувачувати інших, якщо вони не вірять в ті або інші «чудеса» чи «об'явлення». Однак Слово Боже говорить з цього приводу інакше: «Духа не гасіте, пророцтва не легковажте, усе перевіряйте; тримайте те, що добре, і стримуйтеся від усякого роду лукавства» (I Сол. 5:19-21). А також: «Любі, не кожному духові вірте, а випробовуйте духів, чи вони від Бога,- багато бо лжепророків прийшло на світ» (I Йо. 4:1). Отож, як бачимо, Писання говорить, що усе, що має претензії на надприродність, слід спочатку ретельно перевірити, а лише після того, коли немає застережень, можна приймати. А оскільки більшість із нас самі все безпосередньо перевірити не мають можливості, то тоді варто довіритися компетентним комісіям. Крім того, не слід думати, що спротив правді має місце лише тоді, коли істина підтверджує себе чимось чудесним. У Євангелії натрапляємо на інші твердження:

«Істинно кажу вам, що митарі і блудниці вас випереджують у Царстві Божому. Прийшов бо був до вас Йоан дорогою правди, та ви не повірили йому: митарі і блудниці повірили йому, а ви, бачивши це, навіть потім не розкаялися, щоб повірити йому (Мт. 21:31-32). Йоан, про якого тут згадується, - це Святий Йоан Хреститель. Він, як відомо, не робив ніяких чудес, але все одно спротив йому був спротивом правді, що закривав дорогу до неба.

У багатьох людей цілком закономірно може постати запитання: якщо гріх проти Святого Духа - це спротив пізнаній правді, то як тоді розуміти, що у катехизмах, крім нього, подаються ще п'ять гріхів проти Святого Духа? Інші гріхи цієї категорії фактично є наслідками спротиву істині. Наприклад, «закаменілість на спасенні упізнання». Це ситуація, коли комусь проповідується істина, а він це сприймає або байдуже, або вороже. Інший гріх - «нерозкаяність аж до смерті». Це, здавалося б, само собою є зрозумілим. Але до гріхів проти Святого Духа належить тому, що, власне, наслідком пізнання правди людиною має бути усвідомлення своєї гріховності і бажання цього позбутися. Наступний гріх - «безнадія на Боже милосердя». Це ситуація, коли людина впевнена, що Бог їй вже не простить. Але це також є наслідком несприйняття істини. Бо правда полягає в тому, що Бог готовий простити будь-кому, хто щиро кається. Однак, відносно двох гріхів, які згідно з катехизмом є спрямовані проти Святого Духа, є потреба зупинитися дещо детальніше, бо саме довкола них виникає найбільше непорозумінь.

Перший називається «надмірна надія на Боже милосердя». Тут цілком логічно виникає запитання: «Як узгіднити тезу, що така надія є гріхом та ще й проти Святого Духа із одночасним вченням Церкви, що Боже милосердя є безконечним. Щоб це зрозуміти, знову звернемося до Євангелія: «Коли ж той злий слуга скаже у своєму серці, мій пан бариться та й почне бити своїх товаришів слуг, їсти та пити з п'яницями, то прийде пан того слуги за дня, якого він не сподівається, і за години, якої він не знає, та й розітне його надвое і долю його з лицемірами покладе. Там буде плач і скрегіт зубів» (Мт. 24:48-51). Тобто, тут мова йде про вчинення гріхів із крайнім зухвальством, із думкою «а мені все одно нічого не буде» або «зараз буду робити усе, що хочу, а колись на старість років покаюся». Якраз згадана вище євангельська притча говорить, що це «колись» може і не настати. Взагалі, сама назва цього роду гріха - «надмірна надія на Боже милосердя» - є чисто умовною. Бо якщо розібратися по суті, то людина в цьому випадку не стільки вірить у Боже милосердя, скільки у власну безкарність. Тому вчення про цей гріх не протирічить тому, що Боже милосердя є безконечним.

І ще один гріх - «завидування ближньому Божої ласки». Тут мова не йде про те, коли людині заздять через краще матеріальне становище, повагу у суспільстві, швидкий кар'єрний зріст і т.д. Хоча і така заздрість теж є гріховною, але вона дещо іншого роду. В нашій ситуації мова йде про іншу заздрість: людину ненавидиться за те, що вона

праведна і побожна. Вище уже згадувалося: однією з причин падіння Єрусалиму було те, що його жителі насміхалися з Божих пророків. А в іншому місці Писання прямо каже: «Ті, що ненавидять праведника, зазнають кари» (Пс. 34:22). Усе це стосується як живих праведників, так і тих, що уже відійшли у вічність. Тут, правда, слід зробити деякі пояснення. Праведний - не означає безгрішний. Мається на увазі, що навіть якби якась особа була канонізована Церквою, то це ще не означає, що вона є безгрішна чи непомильна. Тому Церква не забороняє критичне й об'єктивне дослідження біографії будь-кого, включаючи і канонізованих святих. Якщо в часі цього дослідження виявиться, що така особа, можливо, у чомусь і помилялася, то перейматися цим не потрібно. Інша справа, коли мова йде про зумисне очорнення даної особи, яке показує ненависть до святості, а тим самим і до Святого Духа, без якого жодна людина святості не досягне. Наприклад, сенсаційні «відкриття», що начебто Жанна Д'Арк була шахрайкою або що Папа Іван Павло II був масоном і т.ін. Наклеп у принципі є гріхом, проти кого б він не був. А проти людини святої - тим паче. І не обов'язкова така особа вже має бути канонізованою. Пророки, яких переслідували в ізраїльському народі, за життя, зрозуміло, ще канонізовані не були. У свій час у нашому часописі вже писалося про фільм «Іванна», у якому паплюжилося Митрополита Андрея Шептицького (див. «Фільм, який обернувся трагедією», «ЖВ», №5 (2013)). Пізніше з тими, хто брав участь у зйомках цього фільму, стався ряд трагічних випадків. І це при тому, що Митрополит Андрей ще й до сьогодні не канонізований.

Отож, що таке гріхи проти Святого Духа, ми з'ясували. Тепер залишається відповісти на окремі питання з цієї проблематики. Багато людей запитують, як розуміти Євангельські слова, що «хто скаже на Сина, тому проститься, а хто скаже на Духа Святого, тому не проститься». Чи це означає, що Дух Святий є вищий від Отця і Сина. Ні, насправді у Пресвятій Трійці всі особи рівні. А щодо Мт. 12:32, то звернімо увагу, там сказано: «Хто скаже слово проти Сина Чоловічого». Суть цих євангельських слів є така. Ворожість до Ісуса Христа, який прийшов у Тілі, могла у Його час бути простимою через, те що могли не знати, хто він є насправді. Але щодо Святого Духа, то коли він себе проявляє, то в цьому випадку не може мати місця незнання, а тільки зла воля людини.

І все ж, як розуміти, що гріх проти Святого Духа не проститься, і як це узгодити із твердженням, що Бог прощає кожному, хто щиро кається. Насправді ж, і в цьому випадку ніякого протиріччя немає. Бо цей гріх не може бути прощений саме тому, що він робить людину не здатною до покаяння. Однак знати, хто ж опустився до такого рівня, може тільки Бог. Тому навіть якби хтось із нас робив такі вчинки, які вже вище згадувалися, та все ж відчуває за них внутрішній жаль, то це означає, що він ще до гріха проти Святого Духа не дійшов. А тим паче - недопустимо говорити про когось іншого, що, мовляв, він так нагрішив, і Бог йому вже не простить.

Але найкраще для нас буде не чинити будь-якого гріха. А якщо вже вчинили, то позбутися його у величному трибуналі Божого милосердя, тобто у святій Тайні Покаяння.

Ігор БРИНДАК Гріхи проти Святого Духа/"Жива вода" №6 2016